

Flemming Just:

Status og muligheder i lokalhistorien

Meget betegnende for, hvor den lokalhistoriske debat står i dag, er den tidligere professor i engelsk lokalhistorie H.P.R. Finbergs bemærkning: »Vi ved ikke, hvad vi forstår ved lokalhistorie, og det bekymrer os heller ikke, men vi har i sinde at blive ved med det.¹

Siden 1950'erne har en fremherskende opfattelse af lokalhistoriens mål været den engelske, af nogle kaldet Leicester-skolen. I følge denne er det lokalhistorikerens opgave »to re-enact in his own mind, and to portray for his readers, the Origin, Growth, and Fall of a Local Community.² Denne cykliske forestilling om historiens gang blev første gang formuleret i 1952 og bærer præg af samtidens betoning af vækst og lav- og højkonjunkturer. På dansk grund har bl.a. Knud Prange givet udtryk for en lignende holdning i »Hvorfor Lokalhistorie?«, der udkom ved indvielsen af Lokalhistorisk Afdeling i 1971. Heri kredsede han flere gange om en definition, men undlod en sådan til fordel for fremlæggelsen af en række eksempler, der skulle legitimere lokalhistorien over for den gængse historie. Det nærmeste han kom, var – inspireret af Leicester-skolen – at postulere lokalhistoriens egenverdi over for rigshistorien. Pranges beskrivelse dækker imidlertid mere, hvad han kunne ønske sig, lokalhistorien beskæftiger sig

med, end hvordan den traditionelt kommer til udtryk.

Jeg er her enig med de kritikere, der karakteriserer den traditionelle lokalhistorie ved for det første dens manglende problemformulering. Dette træk gælder især sognehistorier og knap så meget (nyere) købstadshistorier og artikler. For det andet optræder en ubearbejdet ophobning af kendsgerninger, hvor der ikke skelnes mellem relevant og irrelevant. Endelig er det karakteristisk, at der ikke forekommer komparative analyser.³ Alt i alt er det faktorer, der bevirker, at målgruppen indsnævres til de individer, der er bosiddende i den lokalitet, som lokalhistorikeren beskriver. Med andre ord – lokalhistorien i den traditionelle ikklædning lider under et relevansproblem.

Et andet problem, lokalhistorien har måttet kæmpe med, er de vanskeligheder, der har været med at blive accepteret som videnskab af det herskende paradigme. Et udtryk for dette er de to foredrag, som Johan Hvidtfeldt og Albert Olsen holdt i 1942. De kritiserede især den kildekritiske behandling hos flertallet af amatørlokalhistorikerne, fordi de så ikke kunne »yde støtte til den videnskabelige forskning«. ⁴ Dette syn – at lokalhistorien udført af hovedsageligt amatører er underordnet rigshistorien lig med den videnskabelige forskning – har i det seneste tiår været på retur.

Den nye opfattelse er kommet hertil fra

1. H. P. R. Finberg & V. H. T. Skipp »Local History. Objective and Pursuit«. (New York, 1967), p. VII.

2. *ibid.* p. 10.

3. For en lignende karakteristik se Th. Kjærgaard »Fagmænd og amatører« (Fortid & Nutid, 1976, b. 26, p. 507–16) og anmeldelse af fem sognehistorier i Fortid & Nutid, b. 27, p. 121–23.

4. Foredragene genoptrykt i »Lokalhistorie – Rigshistorie . . . og andre artikler fra Fortid & Nutid« (1967), heri Albert Olsen »Lokalhistorie – Rigshistorie« (fra Fortid & Nutid, 1942) og Johan Hvidtfeldt »Samarbejdet mellem Rigshistorikere og Lokalhistorikere« (fra Fortid & Nutid, 1941–42).

England,⁵ hvor Leicester-skolen mener, at de forskellige former for historie skal ses som koncentriske cirkler. Inderst lokalhistorien, dernæst rigshistorien og yderst den internationale. På denne måde kommer nationalhistorien til at fungere som en slags lokalhistorie for den internationale. Hver cirkel skal ses i forhold til ringen omkring den, men de indre cirkler er ikke mindre perfekte end den yderste.⁶ Synspunktet er imidlertid uholdbart, lokalhistoriens cirkel er nemlig ikke så fuldkommen som nationalhistoriens. For førstnævnte gælder godt nok, at den i mange tilfælde beskæftiger sig med administrative enheder, men disse fungerer ikke uafhængigt af centraladministrationen. Fra centralt hold udstikkes en mængde rammer, som indvirker på lokalitetens daglige liv, hvilket medfører, at man ikke kan se isoleret på den lokale enhed.

Man bør derimod se lokal- og nationalhistorien som værende i et gensidigt afhængighedsforhold til hinanden. Lokalhistorikeren må hele tiden være sig de overordnede sammenhænge bevidst, og rigshistorikeren må i vid udstrækning bygge sine resultater på lokal- og detailundersøgelser. Først da opstår der et frugtbart samspil, hvor den ene ikke regnes for mere videnskab end den anden, men hvor begge forskergrupper mødes som ligeberettigede partnere blot med hver sin opgave.

Når Knud Prange hævder lokalhistoriens mål i sig selv, anser jeg det som et udtryk for en krampagtig bestræbelse på at få lokalhistorien anerkendt som ligestillet videnskab. Det skal indrømmes, at lokalhistorikerne indtil de sidste 10–15 år har haft en meget lav stjerne hos de professionelle, der har set på førstnævntes arbejde med en vis nedlædighed i blikket. Velkendt er C. F. Brickas nedsabling af en sognehistorie i en anmeldelse i *Historisk Tidsskrift*. Han kan ikke »føle taknemmelig-

hed overfor mænd, som arbejde så at sige i blinde, som med gavmild hånd udstrø sandt og usandt, ret og vrangt i en broget forvirring«. ⁷ Heroverfor er Pranges bestræbelser et misforstået forsøg på at hæve lokalhistoriens anseelse. Hævder man nemlig dens mål i sig selv, risikerer man netop, at den ikke hæver sig op over anekdoternes plan. Lige så vel som landbrugs-, kirke-, arbejderbevægelsens med fleres historie er en del af totalitetens historie, er lokalhistorien det også. Omvendt er rigshistorien afhængig af detailanalyser; uden disse ville der ikke kunne skabes synteser. Det ses således tydeligt, at synspunktet ikke er det samme som det Johan Hvidtfeldt og Albert Olsen fremsatte i 1942. Her var der for det første tale om, at lokalhistorien ikke var en videnskab, og for det andet afledt deraf, at der kun eksisterede en slags envejskommunikation, hvor lokalhistorien skulle være rigshistorien og de professionelle behjælpelig med at fremdrage materiale.

Forstået i lyset af debatten om lokalhistorie – rigshistorie må man også se den forskel, der er blevet draget mellem amatører og fagmænd. Generelt antages, at det er amatørerne, der skriver lokalhistorie og de »blåstemplede«, der tager sig af rigshistorien. Heri ligger også en kvalitetsvurdering – kun de af fagmænd forfattede værker er »historie«. Heldigvis er der gennem det sidste årti sket en interesse- og holdningsændring, således at flere og flere professionelle er begyndt at være aktive i lokalhistorisk sammenhæng. Samlede tal findes endnu ikke over udviklingen, men Knud Prange har dog ved at gennemgå indholdet af seks tilfældige amtshistoriske årbøger i perioden 1966–76 fundet, at medens de professionelle i 1966 kun skrev 35% af indholdet, udgjorde deres andel i 1976 69%. ⁸ Tallene er naturligvis lidet fyldestgørende, og det må i de kommende år være en opgave at få belyst udviklingen noget nøjere (jfr. F & N XXVIII s. 192 ff.)

5. Der har naturligvis været tanker fremme også i Danmark om et andet forhold mellem lokalhistorie og rigshistorie. Således talte C. Lindberg Nielsen allerede i 1950 i en anmeldelse i *Fortid & Nutid*, p. 219, om, at lokalhistorien har et mål i sig selv, men dette slog ikke an på det tidspunkt.

6. Finberg & Skipp anfarb. p. 39.

7. *Hist. Tidsskr.* 1879, 5. rk., nr. 1.

8. *Fortid & Nutid*, 1978, b. 27, p. 485.

En paradigmatisk forskel?

Hvor meget adskiller den »gamle« lokalhistorie sig egentlig fra den etablerede historievitenskaber i en videnskabsteoretisk sammenhæng? Til illustration af det har jeg valgt at benytte en paradigmebetragtning. Paradigmebegrebet er ret diffust i den udformning, Thomas Kuhn fremlagde det i »The Structure of Scientific Revolutions« (1962). Mange tolkningsmuligheder står åbne, hvilket sikkert også er årsagen til, at så forholdsvis mange har anvendt det i nyere dansk historiografi.⁹ Kuhns paradigme er en betegnelse for den overordnede model en samling forskere arbejder under, i dansk historiografi f.eks. 1880-paradigmet. Det opstår altid ved en revolution i reaktion mod det tidligere herskende paradigme. Efter etableringsfasen opstår en periode med normalvidenskab, hvor der ikke stilles spørgsmål ved dets berettigelse og anvendelighed. På et tidspunkt, som for eksempel her i 70'erne, opstår der imidlertid en krise kendetegnet ved en teoretisk debat omkring brugbarheden, og til slut fortrænges det til fordel for et nyt.

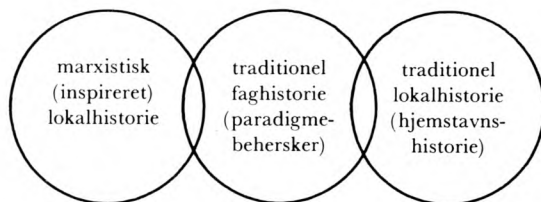
Den væsentligste anklage mod paradigmet er, at det ikke er i stand til at inddrage videnskabseksterne faktorer. Den forandring, der sker hos forskerne, forklares udelukkende ved deres interne relationer. Revolution er også et flertydigt begreb. Som bekendt udviklede Kuhn sine teorier på baggrund af og inden for naturvidenskaberne, en umiddelbar overføring på humaniora synes derfor betænkelig.¹⁰

Efter min mening kan paradigmet kun anvendes som et ret løst begreb, så længe man endnu ikke er nået til større enighed om dets funktionsmuligheder. Som begreb vil jeg med Birgitta Odén definere det som »den samlade uppsättningen av foreställningar, teorier,

värderingar, metoder och tekniker, som accepteras inom en grupp av forskare och som fungerar som en ämnamatris eller en övergripande modell för gruppens vetenskapliga arbete«. ¹¹

For at imødegå noget af kritikken mod paradigmet har J. H. Tiemroth på det seneste forsøgt at inddrage videnskabseksterne faktorer blandt de elementer, der tilsammen udgør en hel paradigmemodel. En sådan model udgøres af for det første videnskabssynet, der dækker over de metoder og teknikker, som historikeren anvender i arbejdsprocessen, for det andet af historiesynet, der betegner forskerens syn på, hvilke kræfter der er afgørende for den historiske udvikling, f.eks. idealistisk eller materialistisk. Endelig er der for det tredje virkelighedssynet, der er en afgjort forbedring af paradigmet, idet det nemlig omfatter forskerens menneske- og samfundsoptagelse, og altså udtrykker samtidens overordnede værdi-forestillinger og materielle vilkår.

I det følgende vil jeg forsøge at anvende disse tre begreber på de forskellige syn på lokalhistorien, som jeg mener findes. De tre former for lokalhistorieskrivning kan illustreres ved nedenstående cirkler:

Yderst til højre den traditionelle lokalhistorie, tidligere især betegnet hjemstavns-historie, hvor den »klassiske« hjemstavns-tid er 1920'erne og 30'erne. I midten de traditionelle faghistorikere, der beskæftiger sig med lokalhistorie. Dette sker fra 2. verdenskrig og

9. Se f.eks. Hanne Eriksen m.fl. »Dansk historievitenskabs krise« (Odense 1977), Inga Floto »60'ernes dilemma« (Fortid & Nutid, 1976, pp. 379–89), Kristof K. Kristiansen & Jens Rahbek Rasmussen »Brud eller kontinuitet i dansk historievitenskaber« (Fortid & Nutid, 1976, pp. 516–35) og samme med »Arup og de andre« (Fortid & Nutid, 1977, pp. 233–40).

10. For en fuldstændig afvisning af paradigmebegrebet se Uffe Juul-Jensen »Videnskabsteori«, b. 1, pp. 210–20.

11. Birgitta Odén »Det moderna historisk-kritiska genombrottet i svensk historisk forskning« (Scandia 1975, b. 41, pp. 5–29), her p. 8.

fremefter. At de er paradigmebeherskere skal forstås således, at det er disses videnskabsopfattelse, der er den styrende. Til venstre herfor den marxistisk inspirerede lokalhistorie (lokalsamfundsanalyse er dog et bedre dækkende ord, når det gælder denne kategori, men for at undgå begrebsforvirring fastholder jeg udtrykket lokalhistorie også i denne forbindelse). Det vil bemærkes, at cirklerne til dels falder sammen, hvilket skal illustrere, at grænserne naturligvis er flydende. Det er heller ikke en tilfældighed, at hjemstavnhistorien er placeret længst til højre, idet man her finder en lokalhistorie (oprindeligt) fast forankret i agrarsmåborgerskabet.¹² I midten nok en større tilbøjelighed til en politisk midteropfattelse og yderst til venstre en mere eller mindre specifik venstreorienteret anskuelse.

Kendetegnende for hjemstavnhistorien er, at den er deskriptiv, hvor 2) og 3) er problemformulerende. Både 1) og 2) er i teorien enige om kildekritikkens centrale position, en placering så central, at det faktisk er den, der afgør om et historisk værk er videnskabeligt eller ej. Marxisten kan naturligvis ikke komme uden om en form for kildekritik, men i og med, at emnet indtil nu altid har været søgt i det kapitalistiske samfundssystem, og som oftest ud fra en sociologisk-samfundsvidenskabelig synsvinkel, er kildekritikken blevet trængt i baggrunden til fordel for samfundsvidenskabelige metoder. Fælles for paradigmebeherskerne og marxisterne er de i højere grad sammenlignende og kvantitative analyser, hvor den traditionelle lokalhistorie, som tidligere vist, måtte melde pas. Endelig vil det også være et fælles træk for 2) og 3), at målgruppen ikke er geografisk afgrænset.

Det specielle ved marxisterne er, at de i stor udstrækning vil anvende tværfaglige metoder, og hvad der er vigtigst vil benytte kvalitative undersøgelser. Herved skal forstås, at skellet mellem »er« og »bør« og teori og praksis ophæves. De opnåede resultater skal ikke blot

svæve frit i luften, men må kunne bruges til erkendelses- og strategiudvikling.

Ser vi først på videnskabssynet er det betegnende, at det er her de største forskelle ligger mellem hjemstavnhistorikerne og de traditionelle faghistorikere. I teorien er begge enige om, at kildekritikken betinger videnskabeligheden, men i praksis opstår divergenserne udelukkende på dette felt. Et eksempel herpå er Hvidtfeldts kritik i 1942. Når det gælder historie- og virkelighedssyn er ligheden straks langt større. Historiesynet vil som oftest være idealistisk, pluralistisk, og da begge grupper bredt kan karakteriseres som hørende til det borgerlige Danmark med det deraf afledede menneske- og samfundssyn, bliver virkelighedssynet nogenlunde ens.

I forholdet mellem marxister og »paradigmebeherskerne« er det allerede fastslået, at kildekritikken indtager en mindre dominerende plads hos 3). Historiesynet, der hos alle marxister naturligvis er materialistisk, er tilsyneladende ved at ændre sig en del i samme retning hos de traditionelle historikere, dog langt fra hos alle. Virkelighedssynet adskiller de to grupper ret meget fra hinanden, og er faktisk den barriere, der hindrer et større og mere frugtbart samarbejde.

I bogen »Dansk historievidenskabs krise« skriver odensegruppen som afslutning: »Ved at privatisere synspunkter og forskelligheder og ved pluralistisk rummelighed lykkes det at holde paradigmet sammen og få det til at huse alle, men samtidig afskæres mulighederne for at frembringe en videnskabelig syntese og dermed også for, at den normalvidenskabelige historieforskning lader sig anvende i et bredere område end det faginterne«. ¹³ Heraf fremgår det, at der ikke er tale om en paradigmatiske forskel mellem lokalhistorie og de professionelle historie. Paradigmet kan rumme lokalhistorien, skønt denne ikke altid holder sig inde på de fastlagte videnskabelige baner. Der er da heller ingen tvivl om, at fag-

12. Der er for mig at se ingen tvivl om, at lokalhistorie er udsprunget som en del af den folkelige bevægelse på linie med højskolen og gymnastikforeningerne. Et levn herfra er det således, at man i mange historiske amtssamfund oprettholder traditionen med at synge fra højskolesangbogen, det traditionelle kaffebord m.v. Oplysningerne skylder jeg seminarielektor Verner Bruhn, som jeg iøvrigt bringer en tak for råd og hjælp.

13. Hanne Eriksen m.fl., anf. arb. p. 201.

historien gerne vil have hjemstavnshistorikerne lukket ind i varmen. Et eksempel herpå er udgivelsen af »Håndbog for danske lokalhistorikere«, der skulle videnskabeliggøre amatøreren.

Den »pluralistiske rummelighed« gælder imidlertid ikke marxisterne. Begge vil gensidigt betragte hinandens metoder som ikke altid værende videnskabelige, og der er altså i dette forhold tale om en paradigmatiske forskel.

Hvad kan vi bruge lokalhistorie til?

Edvard Bull slår i en anmeldelse fast, at der findes to slags lokalhistorikere, som vil bruge deres emne forskelligt:

1. faghistorikere, som vil bruge lokalhistorien dels til at kaste lys over mere almene historiske problemer dels som træningsfelt for at meritere sig.
2. amatører, som vil bruge lokalhistorien til at hjælpe lokalbefolkningen til at se sig selv i sammenhæng med tidligere slægter, og til at give læserne flere associationer, rigere oplevelser, når de færdes i det lokale samfund.¹⁴

Karakteristikken er i og for sig god nok, idet den blotlægger, hvor den lokalhistoriske forskning befinder sig i dag. Amatørerne (og Knud Prange) fastholder lokalhistoriens mål i sig selv, og at det er rimeligt, at den kun skal have betydning for en historisk interesseret lokalbefolkning. Men er det rimeligt? Er det ikke spild af kræfter, at der skrives en masse og ofte i en tør fremstillingsform om emner, som ikke kan have interesse for ret mange, og som faghistorikerne ikke kan se det relevante i? Mit svar er, måske overraskende, at det er rimeligt. Faghistorikere kan med rette ærgre sig over de ofte skønne spildte kræfter, men lokalhistorie tjener faktisk et formål også i den traditionelle iklædning. Den er nemlig for det første i stand til at give amatørhistorikeren en

erkendelse af fortiden og en god fritidsinteresse, og for det andet vil den kunne give lokalbefolkningen indsigt i, at de er en del af historien, og at de står midt i den. Man må blot gøre sig klart, at lokalhistorien først bliver meningsfuld, når den optræder med et videre sigte.

I disse økonomiske krisetider mærker især de humanistiske discipliner strammingerne, og det gælder for enhver pris om at bevise sin eksistensberettigelse over for de bevilgende myndigheder. Også lokalhistorien er som en del af selve faget historie inde i en overlevelseskamp. Den må kunne vise, at den har en praktisk nytte. A. Strange Nielsen, tidl. fmd. for SLA, mener, at de lokalhistoriske arkiver og foreninger til gengæld for den offentlige støtte kan yde sagkyndig hjælp ved navngivning af nye veje og institutioner.¹⁵ Med al respekt for dette formål, men at tillægge lokalhistorien en sådan betydning grænser efter min mening til selvfornægtelse.

I Norge (og også i Danmark) er man opmærksom på, at lokalhistorie er ved at blive »godt stof«. Provinsbladene bringer artikler og reportager om nyudkommen lokalhistorisk litteratur, og aviserne er efterhånden med til at åbne museumsverdenen for folk. Skønt udgivet i kommercielt øjemed er turistbrochurer og anden reklame også med til at udvide kendskabet til de lokale egne.¹⁶

Lokalhistorien må imidlertid gøre sig meget mere aktivt gældende såvel lokalt som regionalt og nationalt. Her tænker jeg specielt på egnsplanlægning, lokalplaner, i afgørelser om kassationsager og i undervisningen – alt sammen tanker som var fremme på DHF's årsmøde i 1977. Navnlig i undervisningen har lokalhistorien store muligheder for at markere sig, hvad man da også er opmærksom på inden for DHF. Der har været nedsat et udvalg til at belyse forholdet mellem lokalhistorie og undervisning, og der er blevet udsendt en håndbog til de lærere, der vil undervise i lokalhistorie, og der kunne nævnes andre initiativer.

14. Heimen 1970-72, b. 15, p. 187.

15. A. Strange Nielsen »Lokalhistorie – et menneskeligt behov« (Fra Ribe Amt, 1975, pp. 216-25), her p. 221.

16. H. Bjørkvik, R. Fladby m.fl. (red.) »Lokalhistorie i forskning og kulturarbeid gjennom 200 år« (Oslo 1970), p. 258f.

Ovennævnte er eksempler på, hvad lokalhistorie i praksis kan anvendes til. Men har den ingen mulighed for selv at udvikle sig?

Vagn Dybdahl har ved flere lejligheder slået til lyd for en ændring af lokalhistoriens mål, ¹⁷ Han mener tiden er løbet fra den traditionelle lokalhistorie, i stedet bør man i langt højere grad koncentrere sig om byhistorier. Lokalhistorikerne levnes ikke mange chancer i Dybdahls organisering af historikerverdenen. Enten kan de lade sig uddanne til »rigtige« historikere, eller også kan de få lov til at blive mellemteknikere for fagmændene.¹⁸ Han er videre inde på, at amts- og sognegrænser skal afskaffes i undersøgelserne til fordel for regionale projekter, hvor en region udgøres af et handelsområde.²⁰ Hans bevidst provokerende idéer er endnu ikke realiseret, men tanken om regionale undersøgelser vinder stadig større gehør, dog ikke p.gr.a. hans forslag. Ikke mindst inden for den marxistiske tradition lægger man vægt på regionsanalyser.

I Norge startede i begyndelsen af 70'erne en debat om disponeringen af stoffet i et lokalhistorisk værk. Langt de fleste værker skrives emneinddelte, hvad der så afgjort er nemmest i selve forskningsprocessen, idet man kan gøre et emne færdig ad gangen. Geografen Jens Christian Hansen mente derimod, at en kronologisk fremstilling er langt mere overskuelig for læseren – og der står diskussionen hos vore nordlige venner. Man burde også i følge Hansen kvitte at skrive et sogns totalhistorie og i stedet udvælge en kronologisk afgrænset periode og inden for denne lave komparative analyser af flere sogne.²¹

Kronologisk eller emneinddelt, i denne forbindelse er det ikke afgørende. Mere væsentligt er det, at han betoner de sammenlignende studier. Tendensen til at benytte komparative

analyser har i stigende omfang gjort sig gældende inden for store dele af faget historie, stærkt inspireret af samfundsvidenskaberne. I den engelske lokalhistorie er man ikke blind overfor denne udvikling, det er således kommet til udtryk hos den nuværende professor i lokalhistorie, Alan Everitt, der ser det som en af lokalhistoriens vigtigste opgaver at drive komparative studier af lokalsamfund.²²

I artiklen har jeg flere gange søgt at vise, hvorhen udviklingen i den lokalhistoriske forskning går og bør gå. Alle disse indtryk vil jeg her afslutningsvis forsøge at placere i en samlet forskningsstrategi. Udgangspunktet er en artikel af Niels Ole Højstrup Jensen i Meddelelser om forskning i Arbejderbevægelsens Historie, hvor han opstiller en model for, hvordan lokale undersøgelser af arbejderbevægelsen bør se ud. Modellen kan udmærket overføres på lokalhistorien som helhed.

»... udvælgelsen af overordnede undersøgelsesobjekter ... bør foretages ud fra nogle bestemte, fælles kriterier, således at forskningen kan koncentrerer om sammenlignelige problemstillinger. Med andre ord er en vis enighed om metodisk udgangspunkt og historieteoretisk holdning til en vis grad påkrævet. Kun hvis dette iagttages – hvis den lokale forskning placeres bevidst i de givne regionale og almene rammer – kan lokalhistorien komme til at indtage en central og væsentlig funktion, set ud fra den almene histories overordnede synspunkt.«²³

Videre går han ind for en kraftig udbygning af det tværfaglige samarbejde.

At hævde en vis enighed i metodisk og teoretisk henseende vil nok kræve, at de fleste forskere rekrutteres fra de akademiske kredse, idet man netop i universitetsmiljøet socialiseres ind i et nogenlunde ens udgangspunkt. Tendensen peger da også i retningen af, at

17. I Fortid & Nutid 1968 »Det lokalhistoriske arbejde i byerne« (pp. 275–83) og i Heimen 1970–72 »Lad os afskaffe lokalhistorien« (pp. 513–19).

18. Dybdahl, Heimen anf. arb. p. 516.

19. udgår.

20. Dybdahl, Fortid & Nutid anf. arb. p. 281ff.

21. Jens Christian Hansen »Geografi og lokalhistorie«, Heimen b. 15, pp. 1–9.

22. Alan Everitt »New Avenues in English Local History« (Leicester 1970) p. 6.

23. Meddelelser om forskning i Arbejderbevægelsens Historie, nr. 11, okt. 1978, p. 26.

flere universitetsuddannede søger deres problemstillinger i lokalsamfundene, se bl.a. Knud Pranges beregning s. 3.

Der skal nævnes to eksempler på projekter, der havde og har til hensigt at køre efter retningslinier i stil med foranstående program.

I 1973–75 gennemførtes ved Sydjysk Universitetscenter et Projekt Social Forandring i Vestjylland, hvor man havde samlet ti forskellige fagmænd – en jurist, en sociolog, en psykolog, en historiker o.s.v. Disse skulle undersøge tre kommuner i Vestjylland, en lavt, en mellem og en højt industrialiseret. Desværre lykkedes det ikke at udvikle en fælles teoretisk arbejdsramme som planlagt. I stedet for ét samlet projekt blev resultatet en række parallelt løbende delarbejder, der udfærdigede hver sin rapport.²⁴

Det nordiske ødegårdsprojekt er et andet velkendt eksempel. Siden 1969 har en gruppe forskere i hele Norden forsøgt at klarlægge ødegårdsproblemet og dets forudsætninger. Man udvælger en række repræsentative herreder, i Norge sogne, og foretager derpå en tilbundsgående undersøgelse af alt relevant kildemateriale. Problemet er her ikke det historie-teoretiske grundlag, idet hovedparten (vel nok alle) af videnskabsmændene tilhører den kildekritiske skole. Langt større vanskeligheder rejser der sig is spørgsmålet om det tekniske. I en så stor region som hele Norden, Island inklusive, vil der være enorme regionale forskelle, der besværliggør en sammenligning.²⁵

Debatten om lokalhistoriens emne og mål vil gå videre. Det er ikke tilstrækkeligt som Finberg at konstatere, at vi ikke ved, hvad vi forstår ved lokalhistorie, og derpå fastslå, at det heller ikke bekymrer os. Det er vanskeligt at få hold på dette begreb, og hvad det egentlig står for, men det bør ikke lade os afstå fra at forsøge at indkredse lokalhistorien. De vises sten er naturligvis ikke fundet i og med

den model, der i det foregående blev opstillet for arbejderbevægelsens historie, og som jeg mener kan overføres på lokalhistorien som helhed. Skulle al lokalhistorie være projektorienteret udført af akademikere ville den miste meget af sin charme og sikkert også en del af sit publikum. Målet må derfor være dobbeltsidigt; på den ene side skal man udvikle en lokalhistorie, der er kvalitativt bedre og samtidig har større samfundsrelevans, og på den anden side må man forstå at fastholde og øge den interesse, der eksisterer i befolkningen for lokalhistorie. Kvalitet og stor folkelig interesse og forståelse behøver ikke at være to gensidigt udelukkende faktorer.

Men uanset de vanskeligheder, der rejser sig for lokalhistorien har Finberg ret i, at den »har i sinde at blive ved«.

Knud Prange:

Koncentriske cirkler

– kommentar til en lokalhistorisk status

I de senere år kan man mærke en stigende interesse for at diskutere lokalhistorie: hvad er det vi gør, hvorfor gør vi det sådan, og kunne vi eventuelt gøre det på en anden måde? I sin foranstående artikel sætter Flemming Just spørgsmålstegn ved nogle traditionelle synspunkter og inddrager nye. Der er altså et glædeligt liv i debatten. I det følgende vil jeg gerne anbringe endnu et par spørgsmålstegn ved traditionerne samt prøve at udrydde en misforståelse.¹

Misforståelsen drejer sig om, at jeg – ifølge Flemming Just – skulle have »postuleret lokalhistoriens egenverdi over for rigshistorien« (s. 436). Det er ikke forkert, men ifølge s. 437 skulle jeg have hævdet »lokalhistoriens mål i sig selv«, og det er ikke helt rigtigt. Og når det på s. 440 hedder, at »amatørerne (og

24. Flemming Svejstrup (red.) »Social forandring i Vestjylland«, b. 1 (Sydjysk Universitetsforlag, Esbjerg, 1976), p. 13ff.

25. Svend Gissel »Nasjonale forskningsoversikter«, Publikasjon nr. 1, København 1972, og Holmsen & Johannesen »Det Nordiske Ødegårdsprojekt«, Heimen b. 15, pp. 223–33.